

GALESIA

¹ E Pol. Yesus Kristus na e qarinqbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Mandam tamo bei na e qarinqbosai. Tamo bei na e giltbosai dego. Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanqi segi aiyel na e giltbeb. Yesus agi Qotei na subq na tigeltej. ² Kristen was kalil e koba na endi unum qaji nanqi e ti anjam endi nungoq qarinyonum. Ningi Galesia sawaq di loueqnub qaji.

³ Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanqi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy. ⁴ Yesus a gago Abu Qotei aqa areqalo dauryosiq deqa a gago une kobotqa marsiqa aqa segi nambile uratosiq moiyej. A na iga elenjamqa iga mandam qa kumbra uge uge kalil uratqa marsiq iga qa moiyej. ⁵ Deqa iga Qotei aqa nam bati gaigai soqtoqnqom. Bole.

Yesus aqa anjam bole qujai segi unu

⁶ Kristus a ningi qa are boleiyey deqa Qotei na ningi aqa segi tamo ungasari sqajqa osiq metnjej. Ariya kiyaaq ningi olo urur Qotei qoreiyosib Yesus aqa anjam bole dauryqa uratosib anjam bei dauryeqnub? E nungo kumbra deqa qusim tulan prugugetem. ⁷ Ningi qalie, Yesus aqa anjam bole bei saiqoji. Ariya tamo qudei nanqi nungo areqalo niñaqyetngwajqa wauoqnsib Kristus aqa anjam bole olo bubulyeqnub. ⁸ Deqa ningi quiy. Iga na kiyo lan angro bei na kiyo Yesus aqa anjam bole iga nami ningi merngoqnem qaji di olo bubulyosim anjam bei merngwom di Qotei na iga ojsim namyuwoq di breigeme. ⁹ Od, tamo bei na Yesus aqa anjam bole iga nami ningi merngoqnem qaji di olo bubulyosim anjam bei merngwas di Qotei na a ojsim namyuwoq waiyeme.

¹⁰ Ningi kiyersib are qalonub? Mandam tamo nanngi e qa arearetnjrqaqqa kiyo Qotei a e qa arearetqajqa kiyo deqa e waueqnum? Ningi quiy. Mandam tamo nanngi e qa arearetnjrqaqqa deqa e waueqnum qamu e Kristus aqa wau tamo bolesai qamu.

Qotei a segi na Pol giltej

¹¹ O ijo was kalil, e bole merngonum. Yesus aqa anjam bole e nami ningi merngoqnem qaji di tamo bei na babtosai. ¹² Anjam bole di e tamo bei aqa medabuq na osai. Tamo bei na e osorbosai dego. Yesus Kristus a segi na anjam bole di babtosiq osorbej.

¹³ Ningi qalie, e nami Juda nanngo kumbra singila na dauryoqnsimqa Qotei aqa tamo ungasari nanngi ugeugein-jroqnem. Osim e nanngi torei padaltnjrqaqqa singila na wauoqnem. ¹⁴ E ijo moma nanngo kumbra kalil dauryqajqa tulan singilaoqnem. Ijo kumbra dena e na Juda tamo gargekoba e ombla louoqnem qaji nanngi bunjnroqnem.

¹⁵ Ariya e nambabosaisonamqa Qotei a e giltbosiqa e qa are boleiyosiq metbej. ¹⁶ Osiqa bati a segi atej qaji di brantonaqa a na aqa ņiri Yesus e osorbosiq merbej, “Ni na Yesus aqa anjam bole osi giloqnsim tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanngi minjre minjre laqne.” Ariya bati di e na tamo qudei nanngi Yesus qa anjam bei nenemnjosai oqnem. ¹⁷ E Yesus aqa anjam maro tamo nanngi unjrqaqqa Jerusalem aiyosai dego. Tamo nanngi di namoqna Yesus aqa wau ojoqneb. E bunuqna aqa wau ojem. Ariya e nanngi unjrosai. E Arebia sawaq aisim di soqnem. Sosim bunuqna e olo puluosim Damaskus qureq gilem. ¹⁸ Wausau qalub koboonaqa e Pita segi unqajqa Jerusalem aiyem. Aisim bati 15 Pita ombla soqnem. ¹⁹ E Jerusalem di soqnem bati di e Yesus aqa anjam maro tamo bei unosai. E Tamo Koba Yesus aqa was Jems a segi unem.

²⁰ Ijo anjam e nengrenyonum qaji endi anjam bole. E Qotei aqa n̄amgalaq di anjam bole segi nengrenyonum. E gisaṅosai.

²¹ Ariya bunuqna e Jerusalem olo uratosim Siria sawa ti Silisia sawa ti deq gilsim di laqnem. ²² Bati deqa Kristus aqa tamo unḡasari Judia sawaq di soqneb qaji naṅgi ijo ulatamu poinjrosaisoqnej. ²³ Naṅgi e qa laṅa endegsib quoqneb, “Pol a nami iga padaltgwa laqnej. Ariya bini a olo Yesus aqa anjam bole a nami ugeugeiyqa wauoqnej qaji di palontoqnsiq laqnu.” ²⁴ Naṅgi e qa degsib quoqnsib tulaṅ areboleboleinjrnaqa Qotei aqa n̄am soqtoqneb.

2

Kristen gate naṅgi Pol ombla areqalo qujai

¹ Wausau 14 koboonaqa e olo Jerusalem aiyem. E Barnabas ombla aiyeqnsim Taitus dego osi aiyem. ² Qotei a segi na merbej deqa e Jerusalem aiyem. E Jerusalem aisim di sosimqa e tamo laṅaj naṅgi koba na qairosaiognem. E Kristen gate naṅgi segi koba na qairoqnem. Yesus aqa anjam bole e sawa bei beiq di palontoqnem qaji di e na ubtosim minjroqnem. E tamo laṅaj bei minjosai. Di kiyayaqa? Yesus aqa wau e nami yoqnsim agi bini yeqnum qaji di uloṅo uge. ³ Taitus a Grik tamo. Ariya a e ombla Jerusalem di sonamqa Kristen gate naṅgi e endegsib merbosai, “Ni na Taitus osim muluṅ waiy.” Degsib merbosai. ⁴ Bole, Kristen tamo qudei naṅgi uli na gago koro miligiq aiyeb. Naṅgi Kristen tamo bolesai. Naṅgi gisaṅ tamo. Iga nami kaṅgal tamo bulosim dal anjam aqa sorgomq di sonamqa Kristus Yesus na iga eleṅej deqa bini dal anjam na iga olo taqatgosai. Ariya gisaṅ tamo naṅgi dena gago kumbra di lumu na tenemtqa marsibqa gago koro miligiq aiyeb. Naṅgo are koba endegsi soqnej. Naṅgi na iga olo dal anjam aqa sorgomq di atibqa dal anjam na iga

taqatgim iga kangal tamo bulqom. Nanngo are koba degsi soqnej deqa nanngi gago koro miligiq aiyeb. ⁵ Aisib mergeb, “Ninggi Taitus mulun waiiy.” Onaqa iga nanngo anjam di quetnjrosai. Nanngi Yesus aqa anjam bole olo bubulyaib deqa iga na nanngi saidnjrem. Di kiyaaq? Yesus aqa anjam bole di nunngoq di gaigai sqajqa deqa.

⁶ Ijo areqalo agiende. Kristen gate nanngi ñam ti unub di laña. Qotei a tamo nanngo ñam qa are qalosaieqnu. E na Kristen gate nanngi ijo wau qa sainjrnamba nanngi qusib mareb, “Di kere.” Nanngi olo anjam bei totoryosib e merbosai. ⁷ Pita aqa wau agiende. A na mulun uno qaji nanngi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnu. Qotei a wau di Pita yej. E dego wau ti. Ijo wau agi e na mulun unosai qaji nanngi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnum. Qotei a wau di e ebej. Kristen gate nanngi degsib qalieeb deqa nanngi olo anjam bei totoryosib e merbosai. ⁸ Od, Qotei na Pita singila yej deqa a mulun uno qaji nanngi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnu. Dego kere Qotei na e singila ebej deqa e sawa bei bei qaji nanngi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnum. ⁹ Tamo ungasari kalil nanngi mareqnu, “Jems na Pita na Jon na nanngi qalub Kristen gate unub.” Ariya nanngi qalub qalie, Qotei a e qa dego are boleiyosiq Yesus aqa wau ebej. Degsib qalieosib deqa nanngi na aqo Barnabas wo gago ban ojsib mergeb, “Ninggi gago Kristen was bole.” Osib nanngi aqo aiyel ti are qujaitosib anjam endegsib keretosib mergeb, “Ninggi Barnabas wo sawa bei beiq di Qotei aqa wau yoqniy. Iga mulun uno qaji nanngo ambleq di wauoqnqom.” ¹⁰ Osib nanngi anjam qujai segi aqo aiyel endegsib mergeb, “Gago ambleq endi Kristen qudei nanngi ingi ingi tulan saiqoji unub. Deqa ningi nanngi qa are walngaiq. Ningi nanngi aqaryainjroqniy.” Onaqa iga nanngi odnjrem. Nami iga tamo ingi ingi saiqoji nanngi aqaryainjraqajqa are koba

soqnej agi bini degsim unum.

Pol a Pita aqa kumbra uge babtej

¹¹ Ariya bunuqna Pita a Antiok qureq bonaqa e aqa ulatamuq di a nriñtem. Di kiyayaqa? A kumbra uge yej deqa.

¹² Aqa kumbra uge agiende. Nami a sawa bei bei qaji nanği koba na inği uyoqneb. Onaqa bati bei Jems a na Juda Kristen qudei muluñ unqajqa tulañ siñgilaqneb qaji nanği qarinhjrnaqa Antiok bonabqa Pita a nanği qa ulaosiq olo sawa bei bei qaji nanği di tututnjrej. Aqa kumbra uge agide. ¹³ Juda Kristen qudei nanği dego Pita beteryosib gisañ kumbra di yeb. Yonabqa bunuqna Barnabas a dego nanği daurnjrsiqa nango gisañ kumbra di yej. ¹⁴ Nanği Yesus aqa anjam bole degsib ugetonabqa e unsimqa nango ñamgalaq di Pita endegsi minjem, “Ni Juda tamo. Ariya ni Juda nanği kumbra dauryqa uratosim sawa bei bei qaji nanği bulosim nango kumbra dauryeqnum. Di ni kere degyeqnum. Ariya kiyayaqa ni olo sawa bei bei qaji nanği minjreqnum, ‘Niñgi Juda nango kumbra dauryiy’?”

Iga Yesus qa gago areqalo siñgilatqom gam dena qujai iga tamo bole une saiqoji sqom

¹⁵ Bole, iga Juda. Di gago leñ tñtñ. Iga sawa bei bei qaji sai. Agi sawa bei bei qaji nanği uneq di laqnub. Iga tamo deqaji sai. ¹⁶ Ariya iga qalieonum, tamo nanği Moses aqa dal anjam dauryqab gam dena nanği Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. Tamo nanği Kristus Yesus qa nango areqalo siñgilatqab gam dena qujai Qotei na nanği tamo bole une saiqoji qa minjrqa. Iga dego Kristus Yesus qa gago areqalo siñgilatem deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Iga dal anjam dauryem gam dena sai. Tamo a dal anjam dauryqas gam

dena a Qotei aqa n̄amgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. ¹⁷ Od, iga Kristus qa gago areqalo siŋgilatem gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Iga degyem bati di iga sawa bei bei qaji n̄angi bulosim iga dego une tamo brantobulem. Deqa iga endegsi marqom kiyo, “Kristus na iga uneq breigej”? O ijo was, iga degsi marqasai bole sai. ¹⁸ E dal anjam aqa sorgomq di sqa uratosiy ariya bunuqna e puluosiy dal anjam aqa sorgomq di olo sqai di ijo kumbra dena e une tamo brantqai. ¹⁹ Dal anjam na e moiyo gamq di waibosiq moiyothej deqa bini e olo Qotei ombla n̄ambile unum. E Kristus ombla n̄amburbasq di gainjobulem. ²⁰ Osim e olo n̄ambile bunuj em. N̄ambile di ijo segi n̄ambile sai. Kristus a segi ijo are miligiq di n̄ambile unu. Deqa bini kumbra kalil e mandamq endi yeqnum qaji di e Qotei aqa N̄iri qa ijo areqalo siŋgilatoqnsim yeqnum. Agi Qotei aqa N̄iri na e tulaŋ qalaqalaibosiq aqa segi n̄ambile uratosiq e qa moiyej. ²¹ Qotei a iga qa are boleiyej aqa kumbra di e na ugeugeiyqasai. Iga Moses aqa dal anjam dauryqom gam dena iga Qotei aqa n̄amgalaq di tamo bole une saiqoji so qamu Kristus a laŋa moiyej qamu.

3

Iga Yesus qa gago areqalo siŋgilatqajqa anjam

¹ O Galesia tamo ungasari, niŋgi tulaŋ nanari. Iga nami niŋgi Yesus Kristus osorŋgonam niŋgi a n̄amburbasq di gainesonaq unobuleb. Ariya tamo yai na nungo areqalo olo niŋaqyetŋgej deqa niŋgi Yesus aqa anjam olo urateqnu? ² Ijo nenem qujai agiende. Niŋgi gam kiye na Qotei aqa Mondor eb? Niŋgi dal anjam dauryeb gam dena niŋgi Mondor eb kiyo niŋgi Yesus aqa anjam bole qusib a qa nungo areqalo siŋgilateb gam dena niŋgi Mondor eb kiyo? ³ Niŋgi nanarionub e? Niŋgi nami are bulyosib bati

deqa ningi Yesus dauryqa utru atsib Mondor aqa singila na walweloqneb. Ariya bini kiyaga ningi olo nungo segi singila na Yesus dauryqa marsib walweleqnu? ⁴ Gulbe ningi nami qoboiyoqneb qaji di ningi laja qoboiyoqneb e? E are qalonum, ningi laja qoboiyosai. ⁵ Qotei na aqa Mondor ningi engoqnsiq nungo ambleq di manwa kokba babteleqnu. A kiyaga degyeqnu? Ningi dal anjam dauryeqnu a deqa osiq degyeqnu e? Sai. Ningi Yesus aqa anjam bole qusib a qa nungo areqalo singilateb a deqa osiq degyeqnu.

⁶ Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej gam dena Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej.” ⁷ Deqa ijo was, ningi endegsi poingem, tamo nanqi Yesus qa nanjo areqalo singilateqnu qaji nanqi segi Abraham aqa angro tintinj unub. ⁸ Nami Qotei a endegsi qalieej, “Bunuqna sawa bei bei qaji nanqi Yesus aqa anjam bole qusib nanjo areqaloq di singilatib gam dena e na nanqi tamo bole une saiqoji qa minjrqi.” Qotei a nami degsi qalieosiq deqa a Yesus aqa anjam bole di ubtosiq Abraham minjej. A endegsi minjej, “O Abraham, ino moma nanjoq dena tamo bei brantim aqa wau na e sawa bei bei qaji nanqi boletnrqi.” O ijo was, anjam di agi nengrenq di unu. ⁹ Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na tamo ungasari kalil Yesus qa nanjo areqalo singilateqnu qaji nanqi Abraham a ti boletnrqas. ¹⁰ Tamo qudei nanqi endegsib are qaleqnu, “Iga dal anjam dauryqom gam dena iga Qotei aqa nangalaq di tamo bole une saiqoji sqom.” O ijo was, tamo nanqi di Qotei na minjrqas, “Ningi tamo uge.” Osim nanqi padaltnjrqas. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo nanqi Qotei aqa dal anjam mutu kalil torei dauryekritqasai di a na minjrqas, ‘Ningi tamo uge.’ Osim nanqi padaltnjrqas.”

¹¹ Qotei aqa anjam bei dego endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatqab di a na nanngi tamo bole une saiqoji qa minjrqas. Yim nanngi nambile gaigai sqab.” Deqa iga qalieonum, tamo nanngi dal anjam dauryqab gam dena Qotei na nanngi tamo bole une saiqoji qa minjrqasai. ¹² Dal anjam dauryqajqa ti Qotei qa gago areqalo singilatqajqa ti di ombla kerekere sai. Nanngi utru segi segi. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo a dal anjam mutu kalil torei dauryekritqas di a nambile sqas.”

¹³ Dal anjam a marqo, iga dal anjam mutu kalil torei dauryekritqasai di Qotei na iga tamo uge qa mergsim padaltgwas. Kristus a deqa are qalsiqa iga aqaryaigwa marsiqa gago padalo sawa osiqa a segi Qotei aqa nãmgalaq di tamo uge bulosiqa iga qa padalej. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo kalil nãmtan goge di gainjunub qaji nanngi Qotei na tamo uge qa minjroqnsiq padaltnjreqnu.” ¹⁴ Kristus Yesus na iga degsi aqaryaigej deqa aqa wau na Qotei a sawa bei bei qaji nanngi Abraham a ti boletnjrqas. Iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena iga Qotei aqa Mondor oqom. Mondor di Qotei a nami iga egwa marej.

Qotei aqa anjam nami marej qaji di dal anjam na taqal waiyqa keresai

¹⁵ O ijo was kalil, e na mandam tamo nanngo kumbra qa ningi endegsi merngwai. Tamo bei a moiyoisosimqa a na aqa ñoro kalil aqa angro nanngo banq di uratqa marsim a anjam bei nenngrenyosim singilatqas. Deqa bunuqna a moiyim aqa angro nanngi aqa ñoro di oqab. Aqa anjam nenngrenyey qaji di tamo bei na olo taqal atqa keresai. Osim olo anjam bei dego totoryosim nenngrenyqa keresai.

¹⁶ Dego kere ingi bole bole Qotei na mondor iga egwas

qaji di a ubtosiqā Abraham aqa moma bei wo minjrej. A Abraham aqa moma gargekoba nanġi minjrosai. A aqa moma qujai segi minjej. Anjam di nengrenq di unu. Aqa moma qujai di agi Kristus. ¹⁷ O ijo was, e ninġi degsi mernġonum di aqa utru agiende. Qotei a nami Abraham ombla anjam qoseb. Onaqa wausau 430 koboonaqa dal anjam brantej. Dal anjam dena Qotei aqa anjam Abraham ombla qoseb qaji di taqal waiyqa keresai. Qotei na inġi bole bole iga laġa egwa marej awai saiqoji. Osiqa anjam di sinġilatej. Anjam di dal anjam na gentqa keresai. ¹⁸ Iga dal anjam dauryqom gam dena iga inġi bole bole di onum qamu Qotei na inġi di iga laġa egwa keresai qamu. Iga qalieonum, Qotei a inġi bole bole di iga laġa egwajqa are qalsiq Abraham ombla anjam qoseb. ¹⁹ Deqa bunuqna Qotei a kiyāqa olo dal anjam atej? E ubtosiy marqai. A gago une boleq atqa osiqa dal anjam atej. A endegsi are qalej. Dal anjam a soqnim bunuqna Abraham aqa moma qujai di a bqas. Moses a Israel nanġi Qotei ti nanġo ambleq di tigelesosiqā yeba waiyonaqa laġ anġro nanġi na dal anjam di Moses yonabqa a na kamba Israel nanġi enjrej. ²⁰ Amble qaji tamo a na tamo qujai segi aqa anjam gereiyetqa keresai. A tamo aiyel kiyo tamo qalub kiyo nanġo ambleq di tigelesosim yeba waiyosim nanġo anjam gereiyetnjqas. Ariya Qotei a segi qujai unu. Deqa a anjam bei sinġilatimqa tamo qudei na olo aqa anjam di gentqa keresai.

Dal anjam a gago abu bul sosisqā iga Kristus aqa areq joqsqā gilej

²¹ E endegsi marqai kiyo? Dal anjam ti inġi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji de ti ombla jeu atoqnsib unub. E degsi marqasai bole sai. Dal anjam mutu bei na iga ġambile egwa kere qamu iga dal anjam dauryqom gam dena iga tamo bole une saiqoji so qamu. ²² Ariya degsi

sosai. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo ungasari kalil nanngo une na nanngi tonto talq di breinjrobuleqnu.” O ijo was, anjam degsib nengrenyeb deqa iga Yesus Kristus qa gago areqalo singilatem gam dena iga inggi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di oqom.

²³ Nami iga Yesus qa gago areqalo singilatqa bati brantosaionaqa dal anjam na iga taqatgesoqnej. Sonaq sonaq ariya bunuqna iga Yesus qa gago areqalo singilatqa bati agi brantej. ²⁴ Dal anjam a gago abu bul sosiqa iga Kristus aqa areq joqsiq gilej. Gilnaqa iga Kristus qa gago areqalo singilatem. Deqa bini iga Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji unum. ²⁵ Iga Kristus qa gago areqalo singilatqa bati brantej deqa iga olo dal anjam aqa sorgomq di sqasai. Dal anjam a olo gago abu bul sqasai dego.

*Tamo a Yesus qa aqa areqalo singilatqas
gam dena a Qotei aqa angro tintinj sqas*

²⁶ Ningi kalil Kristus Yesus qa nunngo areqalo singilateb deqa ningi Qotei aqa angro tintinj unub. ²⁷ Ningi kalil yanso osib Kristus beteryejunub deqa ningi Kristus a gara bul jigsib unub. ²⁸ Deqa ningi endegsib maraib, “E Juda qaji” o “E Grik tamo” o “E kanjal tamo” o “E kanjal tamo sai” o “E tamo” o “E unja.” Ningi degsib maraib. Ningi Kristus Yesus beteryejunub deqa ningi kalil tamo qujaiosib unub. ²⁹ Ningi Kristus aqa segi tamo ungasari unub deqa ningi Abraham aqa angro tintinj dego unub. Agi inggi bole bole Qotei a nami Abraham yqajqa minnej qaji di ningi oqab.

¹ Ijo anjam agiende. Angro matu a na bunuqna aqa abu aqa ingi ingi kalil oqas. A angro kiñala sosim a aqa abu aqa kanjal tamo lanaj bul sqas. ² Deqa tamo qudei nanji a taqatoqnqab. Taqatesoqnib bati aqa abu nami atej qaji di brantimqa nanji a olo taqatqasai. ³ Dego kere iga nami angro kiñilala bulosim mondor uge uge lanj ti mandam ti taqatejunub qaji nanjo kanjal tamo bul soqnem. ⁴ Ariya bati Qotei a nami atej qaji di brantonaqa a na aqa ņiri Yesus qarinyonaq mandamq aiyej. Aisiq aqa ai na ņambabtonaqa a dal anjam aqa sorgomq di soqnej. ⁵ A degyej. Di kiyaaqa? A na tamo ungasari dal anjam aqa sorgomq di soqneb qaji nanji olo elenjosim nanjo uneq na awainjrqaqqa deqa. Yim iga Qotei aqa angro tintinj sqajqa deqa.

⁶ Deqa ijo was, bini ninji Qotei aqa angro tintinj unub. Qotei na aqa ņiri aqa Mondor qarinyonaqa a gago are miligiq aiyej. Aiyej deqa iga Qotei endegsi meteqnum, “O ni gago Abu.” ⁷ Deqa ninji olo kanjal tamo bul sosai. Ninji Qotei aqa angro tintinj unub. Ninji aqa ingi ingi kalil oqab.

Pol a Galesia Kristen nanji qa are koba qaloqnej

⁸ Nami ninji Qotei qalieosaisosib bati deqa ninji gisanj qotei nanjo kanjal tamo bul soqneb. ⁹ Ariya bini ninji Qotei qalieonub. A ninji qa dego qalieqo. Deqa kiyaaqa ninji olo puluosib mondor uge uge nanjo kanjal tamo bul sqajqa are qaleqnub? Ninji qalie, mondor uge uge nanji di singila saiqoji unub deqa nanji na ninji aqaryaingwa keresai. ¹⁰ Ninji gaigai yori bati kokba ti bai qala bunuj ti wausau bunuj ti di unqajqa are qaleqnub. ¹¹ Deqa e ninji qa ulaeqnum. Wau kalil e nunjo ambleq di yoqnem qaji di lanja ulonjaim deqa e ulaeqnum.

¹² Nami e dal anjam aqa sorgomq di sqa uratosim ningi bul soqnem. Bati deqa ningi na e une bei ebosaiqneb. Deqa ijo was, e ningi endegsi merngwai. Ningi kamba e bul soqniy. ¹³ Ningi are qaliy. E maibej bati deqa e nungoq bosim Yesus aqa anjam bole utruq na merngoqnem. ¹⁴ Ijo jejamu singila saiqoji soqnej deqa e ningi gulbe koba engoqnem. Ariya ningi deqa e qoreibosai. Ningi e gereibqa asingosai. Qotei aqa lan angro bei kiyo Kristus Yesus a segi kiyo nungoq bqas di ningi a osib gereiyqab dego kere ningi e osib gereibeb. ¹⁵ Bati deqa ningi e qa tular areboleboleingojnej. Deqa e qalieonum, e na ningi merngem qamu ningi nungo njamdamu dego otorosib ebeb qamu. O ijo was, kiyaaq bini ningi e qa areboleboleingosaieqnu? ¹⁶ E ningi anjam bole merngeqnum dena e ningi jeu ateqnum e? Di sai.

¹⁷ Ningi quiy. Gisañ anjam maro tamo nanqi na ningi walawalaingeqnub. Nanqi ningi aqaryaingwajqa deqa are qalosaieqnub. Nanqi na ningi titngibqa ningi e qoreibosib olo nanqi daurnjrqajqa deqa are qaleqnub. ¹⁸ Iga gago Kristen was nanqi kumbra bole bole enjrqajqa singilaoqnom di bolequja. Deqa ningi gaigai kumbra di yoqniy. E ningi koba na soqnim bati deqa segi sai. Ningi gaigai yoqniy. ¹⁹ O ijo angro, ningi quiy. Unja angrotqa osiq jaqatinyeqnu dego kere e ningi qa are jaqatinbeqnu. Ijo are koba endegsi unu. Kristus a nungo are miligiq di soqnimqa ningi a bulosib aqa kumbra geregere dauryoqniy. ²⁰ Bini e ningi koba na sosai. E ningi koba na so qamu e ningi lawo anjam merngo qamu. O ijo was kalil, e ningi qa are koba qaleqnum. E kiyersiy ningi aqaryaingwai di e yala poibosai.

Pol a Hagar qa ti Sara qa ti yawo anjam marej

²¹ Niŋgi dal anjam aqa sorgomq di sqajqa are qale-qnub deqa e niŋgi nenemŋwai. Kiyaqa niŋgi dal anjam geregere poiŋgosaieqnu? ²² Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenŋrenyeb unu. Abraham a anŋro mel aiyeltej. Anŋro bei Hagar na ŋambabtej. Hagar a kaŋgal uŋa. Anŋro bei Sara na ŋambabtej. Sara a kaŋgal uŋa sai. A Abraham aqa ŋauŋ tiŋtiŋ. ²³ Abraham a mandam tamo naŋgo kumbra dauryosiq deqa a Hagar wo ŋerenosib anŋro qujai Ismael ŋambabteb. Ariya Sara aqa anŋro a gam bei na ŋambabtej. Gam agiende. Qotei a anjam marnaqa aqa anjam di aqa damu brantonaqa Sara a aqaratonaq aqa anŋro qujai Aisak ŋambabtej. ²⁴ Sara Hagar wo naŋgo anjam di yawo anjam bul. Naŋgi aiyel anjam namij ti anjam bunuj ti sigitejunub. Hagar a anjam namij sigitejunu. Anjam di Sainai manaq di brantej. Hagar aqa moma naŋgi kaŋgal tamo unub. ²⁵ Hagar a Sainai mana sigitejunu. Sainai mana di Arebia sawaq di unu. Hagar a mandam qaji Jerusalem dego sigitejunu. Deqa aqa moma kalil naŋgi a ombla kaŋgal tamo unub. ²⁶ Ariya Jerusalem bunuj a laŋ goge di unu. A kaŋgal uŋa sai. A gago ai. ²⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenŋrenyeb unu, “O uŋa, ino miligi ugeej deqa ni anŋrotqa keresai. Di uŋgum, ni areboleboleimeme. Ni anŋro oqajqa jaqatiŋmosaieqnu. Di uŋgum, ni are boleimim soqne. Sosim ni louoqnsim areboleboleimim kikioqne. Di kiyaqa? Qotei a ino miligi gereiyetmimqa ni na uŋa kalil gumbuluŋ ti unub qaji naŋgi buŋŋrsimqa anŋro tulaŋ gargekoba oqam.” ²⁸ O ijo was, uŋa di agi Sara. Niŋgi Sara aqa anŋro Aisak a bulosib unub. Qotei a nami anjam marnaqa Aisak a ŋambabtej. Dego kere Qotei a anjam marnaqa niŋgi Qotei aqa anŋro tiŋtiŋ branteb unub. ²⁹ Abraham a mandam tamo naŋgo kumbra dauryosiq Hagar wo ŋerenosib anŋro qujai Ismael ŋambabteb. Deqa Ismael a na Sara aqa anŋro Aisak

jeutoqnsiqa ugeugeiyuqnej. Aisak agi Qotei aqa Mondor aqa siŋgila na ŋambabej. Dego kere bini iga Mondor ti unum qaji tamo qudei na jeutgoqnsibqa ugeugeiqnub.³⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “O Abraham, ni na kaŋgal uŋa di aqa aŋgro Ismael wo naŋgi winjrim jaraiyeb. Ni que. Aisak a kaŋgal uŋa aqa aŋgro sai. A ino ŋauŋ tiŋtiŋ aqa aŋgro. Deqa ino iŋgi iŋgi kalil a na oqas. Ismael a na ino iŋgi iŋgi oqasai.”³¹ O ijo was, iga kaŋgal uŋa aqa aŋgro sai. Iga Abraham aqa ŋauŋ tiŋtiŋ aqa aŋgro unum.

5

Iga kaŋgal tamo bul sqasai

¹ Kristus na iga eleŋej deqa iga olo kaŋgal tamo bul sqasai. Dal anjam na iga olo bunu taqatgwasai dego. Deqa ijo was, niŋgi siŋgila na tigelesosib tamo qudei na olo niŋgi dal anjam aqa sorgomq di sqa merŋgoqniŋ saidnjqroqniŋ.

² E Pol. E na niŋgi endegsi merŋgit quiy. Niŋgi muluŋ aiqab di Kristus na niŋgi aqaryaiŋgwa keresai.

³ Niŋgi qudei muluŋ aiqa mareqnuŋ deqa e na endegsi merŋgwai. Niŋgi muluŋ aiqab di Qotei na merŋgwas, “Niŋgi dal anjam mutu kalil dego torei dauryekritiy. Qujai bei grotaiŋb.”⁴ Niŋgi qudei mareqnuŋ, “Iga dal anjam dauryqom gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergwas.” Niŋgi degsib mareqnuŋ di niŋgi Kristus urateqnuŋ. Qotei a niŋgi qa are boleiyej aqa kumbra di dego niŋgi qoreiyeqnuŋ.⁵ O was niŋgi degaiŋb. Iga Mondor ejunum deqa iga aqa wau na Qotei qa gago areqalo siŋgilatoqnsim mondoŋ a na iga tamo bole une saiqoji qa mergwajqa deqa tariŋoqnsim unum.⁶ Tamo a Kristus Yesus beteryesqas di a endegsi poiyqas, “Iga muluŋ aiqom di laŋa. Iga muluŋ aiqasai di dego laŋa. Ariya iga Yesus qa

gago areqalo siŋgilatosim qalaqalaiyo kumbra dauryqom di kumbra bole utru ti.” A degsi poiyyas.

⁷ Nami niŋgi Yesus aqa gam geregere dauryosib walweloqneb. Ariya tamo yai na gam getentetŋgej deqa niŋgi olo anjam bole dauryqa urateqneb? ⁸ Nungo areqalo niŋgi bini ojejunub qaji di bolesai. Qotei agi niŋgi metŋgej qaji a na areqalo di niŋgi eŋgosai. ⁹ Nungo areqalo uge di sum bul. Niŋgi qalie, tamo naŋgi sum kiñala oqnsib bem ti bulyeq nab bem tiyekritoqnsiq tulaŋ kobaqujaeqnu. Dego kere nungo areqalo uge di tulaŋ kobaqujaqas. Deqa niŋgi areqalo di uratiy. ¹⁰ O ijo was, e qalieonum, niŋgi areqalo uge di uratqab. Osib ijo areqalo olo dauryqab. Tamo Koba a na aqaryainjimqa niŋgi degyqab. Di e qalieonum. Tamo yai naŋgi nungo areqalo niñaqyetŋgwajqa waueqneb di e qaliesai. Tamo naŋgi di awai ugedamu oqab.

¹¹ Ariya “Niŋgi muluŋ aiyiy” e anjam di tamo naŋgi minjreqnum qamu kiyaaq jeu tamo naŋgi na e ugeugeibeqneb? O ijo was, e anjam di tamo naŋgi minjreqnum qamu Yesus a ŋamburbasq di moiyej anjam dena jeu tamo naŋgo areqalo ugetetnjrosai qamu. ¹² Jeu tamo naŋgi dena nungo areqalo niñaqyetŋgeqneb. Naŋgi muluŋ aiqajqa tulaŋ siŋgilaeqneb deqa unqum, naŋgi naŋgo segi welum gei dego potosib torei taqal waiyebe.

¹³ Od, ijo was, Yesus a niŋgi eleŋej deqa dal anjam na olo bunu niŋgi taqatŋwasai. Qotei a deqa are qalsiq niŋgi metŋgej. Ariya niŋgi endegsib are qalaib, “Iga dal anjam aqa sorgomq di sosai deqa unqum, iga gago areqalo namij dauryosim kumbra uge uge yoqnqom.” Niŋgi degsib are qalaib. Niŋgi kumbra endegyiy. Niŋgi nungo Kristen was naŋgi aqaryainjroqnsib qalaqalainjroqniy. ¹⁴ Anjam bei dego unu, “Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ni ino was naŋgi degsim geregereinjroqne.” O ijo was, anjam dena dal anjam kalil kabutejunu. ¹⁵ Deqa niŋgi segi segi

ņiriņoqnsib qotoqnaib. Qotoqnaib di niņgi segi segi qa kumbra uge yoqnsib uneq aisib padalqab.

Areqalo namij ti Qotei aqa Mondor ti ombla jeu atoqnsib unub

¹⁶ Ijo anjam bei agiende. Niņgi Qotei aqa Mondor aqa kumbra na walweloqniy. Degsib walwelqab di niņgi nuņgo segi jejamu qa areqalo namij dauryqasai. ¹⁷ Iga qalie, gago areqalo namij ti Qotei aqa Mondor ti ombla jeu atoqnsib unub. Deqa kumbra bole niņgi yqajqa arearetņgeqnu qaji di niņgi yosaieqnu. ¹⁸ Ariya niņgi Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryqab di niņgi olo dal anjam aqa sorgomq di sqasai.

¹⁹ Areqalo namij aqa kumbra di niņgi qalie. Sambala kumbra ti, kumbra jiga ti, kumbra uge uge yqajqa are prugņgoqa, ²⁰ gisaņ qotei qa louoqa, gumanīņoqa, was bei jeutoqa, ņiriņoqa, was bei aqa iņgi iņgi qa maulņgoqa, minjīņ oqoqa, are ugeoqa, nuņgo segi jejamu qa are qalsib anjam na qotoqa, Kristen was naņgi pupoaiyeltnjroqa, ²¹ tamo ņoro ti naņgi qa are ugeiņgoqa, ya uysib nanari-oqa, alaņkobaoqa. O ijo was, areqalo namij aqa kumbra kalil agide. Tamo uņgasari kumbra deqaji yeqnub qaji naņgi Qotei na taqatņrsim naņgo Mandor Koba sqasai. E nami niņgi degsi mernģem agi olo mernģonum.

²² Ariya Qotei aqa Mondor na iga kumbra bole endeqaji yqajqa are tigeltetģeqnu. Qalaqalaiyo kumbra dauryoqa, areboleboleigoqa, lawo kumbra yoqa, urur minjīņ oqo-saioqa, gago was naņgi aqaryainjroqnsim kumbra bole bole enjroqa, kumbra bole tiņtiņ dauryoqa, ²³ lawo na soqa, gago segi jejamu taqatosim areqalo namij dauryqa uratoqa. O ijo was, iga kumbra bole deqaji yoqnaqom di dal anjam na iga getentģwa keresai. ²⁴ Tamo uņgasari Kristus Yesus beteryejunub qaji naņgi na naņgo areqalo namij ti

are prugnjrqajqa kumbra ti kalil namburbasq di qamnab moiyej.

²⁵ Qotei aqa Mondor na iga nambile egej deqa iga aqa kumbra na walweloqnqom. ²⁶ Iga gago segi ñam soqtqasai. Iga Kristen qudei nanngo are ugetetnjroqnsim qotoqnqasai. Iga gago was nanngo ñoro qa maulgoqnqasai dego.

6

Ni ingi bei yagwam di ni olo ingi di otorosim oqam

¹ O ijo was, Kristen tamo bei a une atimqa ningi Qotei aqa Mondor dauryeqnub qaji ningi na tamo di unsibqa lawo na osib aqa kumbra gereiyeti. Satan na ningi dego uneq breingim ulonaib deqa ningi geregere ñam atoqniy. ² Osib ningi na nunngo Kristen was nanngi aqaryainjroqnsib nanngo gulbe qoboiyetnjroqniy. Degrab qoboiyqab di ningi Kristus aqa dal anjam keretosib dauryqab. ³ Nunngo ambleq di tamo bei a marqas, “E ñam koba ti unum.” Ariya a ñam ti sosai. A ñam saiqoji unu deqa a na aqa segi jejamu gisanryo. ⁴ Deqa ningi nunngo segi segi wau geregere peleyiy. Osib nunngo wau di bole kiyo sai kiyo di ningi qalieqab. Tamo a degyqas di a aqa segi wau qa areboleboleiyqas. Ni ino segi wau ti tamo bei aqa wau ti turtosim peleyaim. ⁵ Tamo kalil nanngi nanngo segi segi wau taqatoqnebe.

⁶ Kristen gate nanngi Qotei aqa anjam plaltoqnsib ningi merngeqnub deqa ningi na kamba nanngi ingi ingi qa aqaryainjroqniy.

⁷ Ningi nunngo segi jejamu gisanryosib endegsib are qalaib, “Iga Qotei maquiyimqa a gago une unqasai.” O ijo was, ningi Qotei maquiyqa keresai. Ni ingi bei yagwam di ni olo ingi di otorosim oqam. ⁸ Tamo bei a ingi uge yagobulosim aqa areqalo namij dauryqas di aqa areqalo

namij dena kumbra uge uge babtoqnim a padalqas. Ariya tamo bei a iŋgi bole yagobulosim Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryqas di Mondor dena a ŋambile yimqa a so bole gaigai sqas. ⁹ Deqa iga kumbra bole yoqnqom. Iga kumbra bole yqajqa asgigwasai di bunuqna iga awai bole oqom. ¹⁰ Deqa bati soqnim iga na tamo uŋgasari kalil naŋgi kumbra bole enjroqnqom. Osim tamo uŋgasari Yesus qa naŋgo areqalo ŋiŋgilateqnu b qaji naŋgi kumbra bole enjrqajqa tulaŋ ŋiŋgilaqom.

Kristus a ŋamburbasq di moiyej anjam deqa segi Pol a areboleboleiyuqnej

¹¹ Anjam mutu endi e segi na neŋgreŋyonum. E neŋgreŋ kokba ijo segi baŋ na ateleŋonum di uniy. ¹² Niŋgi quiy. Tamo naŋgi niŋgi muluŋ breiŋgwa ŋiŋgilaeqnu b qaji naŋgi nuŋgo jejamuq dena ŋam koba oqajqa deqa areboleboleiŋreŋnu. Kristus a ŋamburbasq di moiyej anjam deqa naŋgi naŋgo areqalo ŋiŋgilatqa ulaeqnu b. Osib mareqnu b, “Jeu tamo naŋgi na iga ugeugeigo uge.” Utru deqa naŋgi na niŋgi muluŋ breiŋgwa ŋiŋgilaeqnu b. ¹³ Naŋgi segi nami muluŋ aiyeb. Ariya naŋgi Qotei aqa dal anjam dauryosaieqnu b. Naŋgi na niŋgi muluŋ breiŋgosib nuŋgo jejamuq dena ŋam koba oqajqa deqa areboleboleiŋreŋnu. ¹⁴ Ariya e ijo segi ŋam soqtqa keresai. E tamo bei aqa ŋam soqtqa keresai dego. E gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ŋam segi soqtqai. A ŋamburbasq di moiyej anjam deqa segi e areboleboleiboqnqas. Mandam qa kumbra kalil nami ijo areqaloq di soqnej qaji di Kristus ombla moreŋeb. E segi dego ŋamburbasq di moiyo bulem. Deqa e olo mandam qa kumbra kalil dauryqa uratem. ¹⁵ Iga muluŋ aiqom di laŋa. Iga muluŋ aiqasai di dego laŋa. Qotei na gago are bulyetgonaqa iga tamo uŋgasari bunuj brantem di kumbra bole utru ti. ¹⁶ Tamo uŋgasari kumbra

di ojsib dauryeqnub qaji nanġi qa Qotei a duloqnsiq are latetnjreqnu. Tamo unġasari nanġi di Israel nanġo moma bole. Nanġi Qotei aqa tamo unġasari tinġin.

¹⁷ Tamo bei na e gulbe ebaiq. Nami jeu tamo nanġi na e luboqneb. E luboqneb qaji pirigi agi ijo jejamuq di unu. Ninġi di unsib endegsi poingwas, “Bole, Pol a Yesus aqa wau tamo bole.”

¹⁸ O ijo was kalil, gago Tamo Koba Yesus Kristus a ninġi qa are boleiyosim nunġo qununġ taqatoqneme. Bole.

Yesus Aqa Anjam Bole 2014

The New Testament in the Anjam language of Papua New Guinea,
2014 revision

Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini, 2014

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 27 Sep 2019 from source files dated 13 May 2019

0eb339dc-c20a-5065-9483-338933d97585